

REFERAT 4. DES 2019

MØTE 3 | NASJONAL REFERANSEGRUPPE

DELTAKERE:

- Kjersti Album, Naturvernforbundet
- Daniella Slabinski, Natur og Ungdom
- Una Pasovic, Natur og ungdom
- Oskar Njaa, Bellona
- Sara Larsen, Nei til Atomvåpen
- Einar Heldal, Nei til Atomvåpen / Leger mot atomvåpen
- Eva Fidjestøl, Kvinnelige for fred
- Åse Berg, Kvinnelige for fred
- Jan Hugo Holten, Miljøvernforbundet
- Kurt Oddekalv, Miljøvernforbundet

DELTAKERE NND:

- Nils Bøhmer
- Håvard Kristiansen
- Hanne Lund- Nilsen (referent)

STED:

Sentralen, Oslo

1. SPØRSMÅL/SVAR-RUNDE

NND gikk igjennom spørsmålene sendt inn på forhånd fra Miljøvernforbundet.

- Radioaktivt avfall Raudsand inn i loopen?

Miljøvernforbundet mente at det var dumpet radioaktivt avfall fra Russland i gruveganger i Raudsand.

Svar fra NND: DSA er fagetat. Utenfor NNDs fagområde avdekke eventuelle slike forhold. Hvis det blir påvist at det må ryddes opp, så kan det tenkes at NND får i oppgave å rydde opp, men NND har ikke myndighet til å utføre denne typen undersøkelser.

- IFEs mannskaper inn i NND - kompetanse og troverdighet hos disse?

Svar fra NND: Planen er at 181 personer skal over fra IFE til NND, som skal danne grunnlaget for en kompetent organisasjon. Kompetansekartlegging pågår.

- Lokalisering deponi - tidlig avklaring av ikke aktuelle lokaliteter

Svar fra NND: Statsbygg fikk i oppgave å peke på lokaliteter, men NND har vridd på oppgaven. NND ønsker ikke å peke på aktuelle områder så tidlig i prosessen. Statsbygg sitt oppdrag er nå å beskrive hvordan kartleggingen skal foregå, kriterier for lokalisering og presentere et kart over *IKKE-aktuelle* områder.

- Kriterier for lokalisering

Svar fra NND: Se svar over

- KS ene og konsulentenes kompetanse.. er den god og relevant nok?

Svar fra NND: Finansdepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet har godkjent flere selskaper til å gjøre denne typen kvalitetssikring. Atkins og Oslo Economics er to av dem, og de kommer hit i dag, så dere får anledning til å stille spørsmål.

- Har Norge nok kompetanse?

Svar fra NND: Nei. Det er lenge siden det ble gitt konsesjon for et nytt atomanlegg i Norge, og vi har aldri dekommisjonert et atomanlegg i Norge. Vi har behov for internasjonal ekspertise.

2. HVA SKJER I PROSESSEN NÅ

Planlagt overføring av anlegg fra IFE til NND

Hovedpunkter: NND skal overta anlegg og personell/kompetanse samtidig med konsesjonene. Atomanleggene på Kjeller skal fysisk skilles ut med et eget sikkerhetsgjerde rundt, og NND overtar alt innenfor gjerdet. I Halden overtar NND anlegget i Tistedalsgata. Personalkostnader for å holde samme sikkerhetsnivå i stillstandsperioden er 200-250 MNOK/år.

Totalkostnad på omkring 20 MRD. for dekommisjoneringen er basert på kostnader fra sammenlignbare forskningsreaktorer, f. eks i Danmark. Selve deponiet er det vanskeligere å kostnadsberegne, for det er det ingen som har gjort enda. NND skal snakke med folk, kartlegge og måle inne på områdene. Det er sannsynlig at man vil finne overraskelser som potensielt kan øke kostnadene.

KVU Brukt brensel

Forrige KVU fra 2015 konkluderte med repressering i Frankrike. Påfølgende KS anbefalte at man også burde se på andre alternativer. To alternativer har kommet til: oksidering og direkte deponering. NND sin oppgave i den nye KVUen for brukt brensel er å se på ulike alternativer for repressering. Det norske brenselet er veldig komplekst, så det er ikke sikkert vi kan bruke en metode for alt.

3. KVALITETSSIKRING KS1:2 AV PLANER FOR DEKOMMISJONERING AV NUKLEÆRE ANLEGG Presentasjon ved Finn Gjerull Rygh og Merete Saugestad (Oslo Economics)

Oslo Economics og Atkins jobber sammen om å skrive *Kvalitetssikring KS1:2 av planer for dekommisjonering av nukleære anlegg* med start i november 2019. Informerer om at dette dokumentet blir et «veikart» over hvilke beslutninger som må tas for at dekommisjoneringen skal

kunne følge planen. Det er mye landskap som ikke er oppgått: Hva skal en konsesjon inneholde, forholdet mellom NND og DSA, hva skal IFE og NND gjøre selv og hva må settes ut til eksterne, osv. Må også huske på avhengighetene til andre prosesser, som f. eks KVU Brukt brensel. En viktig del av arbeidet er å samle informasjon fra interessenter. Skal også forsøke å innhente erfaringer fra andre land. Danmark, Sverige, Tyskland og Belgia ansees for relevante.

Det ble diskutert om Norge kan utnytte den kompetansen som opparbeides i dekommisjoneringen i fremtiden. Dette er noe man må ta hensyn til, men vil nok ikke være topp prioritering. Mange land har dekommisjonert allerede, og det finnes en industri med kompetanse. Men IAEA har f. eks valgt IFE til å ta ledelsen i det internasjonale arbeidet med innovative digitale løsninger i dekommisjonering av atomanlegg – et *Digital Decom*-senter.

Innspill og synspunkter må sendes til Oslo Economics/Atkins i løpet av januar.

4. AVFALLSSTRATEGI OG DEKOMMISJONERINGSSTRATEGI

NND leverte avfallsstrategien til NFD fredag 29.11.2019. Strategien beskriver hvordan avfallsprogrammene skal henge sammen; fra det oppstår og hvordan det skal bevege seg frem til slutt punktet. Det er ikke behov for lovendringer slik NND ser det. Lovverket gir et mulighetsrom, og det er konsesjonene og tillatelsene som definerer hvordan ting skal gjøres i praksis. Det aller meste av dekom-avfallet er ikke radioaktivt. For klassifisering av avfall og avfallsmengder – se presentasjonen. Avfallsmengdene er usikre – grafene er begynnelsen av arbeidet.

NND skal gjøre en stor jobb med å lage *Waste Acceptance Criterias (WAC)*, og designe lager og deponier for *WAC'ene*.

NND skal produsere minst mulig radioaktivt avfall, fordi det er dyrt, er en belastning for miljøet og medfører risiko. Men vi skal heller ikke finsortere, for det medfører også risiko.

Når det gjelder transport av radioaktivt avfall er regelverket veldig tydelig.

NND tar over ansvaret for opprydningen ved Sjøve gruver 1.1.2020.

NND kommer til å trenge flere typer deponier for de ulike fraksjonene av avfall, men ønsker å samlokalisere dem i et nasjonalanlegg for å oppnå mest mulig positiv effekt for lokalsamfunnet. Nasjonalanlegget regnes å være i drift i 100 år, etter det skal det kun være overvåket.

NND leverte dekommisjoneringsstrategien til NFD 1.12.2019. NNDs mål er å hele tiden forbedre sikkerheten. Reaktorene slik de står i dag har noen av de samme risikoene som om de fortsatt var i drift. NND ser for seg å dekommisjonere de farligste komponentene først. NND er avhengig av tillatelse fra DSA på en rekke oppgaver.

Det spilles inn en bekymring rundt miljøstandarder og standarder rundt dosebelastning. Det er DSA som setter dose- og utslippsgrenser og disse kravene vil beskrives i konsesjonen.

5. NNDs INTERNASJONALE KONTAKTER OG REISER

NND informerte om sine internasjonale kontakter, reiser i 2018/2019 og opprettelsen av et fagråd. Kompetansedeling og samarbeid med internasjonale kolleger er en stor fordel. Det kom spørsmål om det var noen i fagrådet med medisinsk bakgrunn og om referansegruppen blir invitert med på møtene

i Fagrådet. Foreløpig er det ingen med medisinsk bakgrunn, og det er ikke tenkt at referansegruppen skal inviteres til møtene, men det tas opp til vurdering. Det kom også forslag om å inkludere Öko-Institut i Fagrådet.

NND har prosjektledelsen i et internasjonalt prosjekt (ERDO WG) for å se på bruk av dype borehull for lagring av avfall, og NND deltar i et IAEA-prosjekt om samme tema.

Alt brenselet må inspiseres og behandles, og noe må kapsles om. Vi har ikke utstyr for dette i Norge. NND ser på ulike løsninger, blant annet i Sverige (Studsvik) og Frankrike (Orano). Det ble reist spørsmål om det er en risiko for at brenselet blir værende i utlandet hvis vi sender det dit, hva tidsperspektivet er, og om NND veier Studsvik og Orano opp mot hverandre. Lovgivningen sier at avfallet må sendes i retur. Både det svenske og det franske anlegget har konsesjon til å drive til 2040. NND jobber videre med disse mulighetene, og vil vurdere etter kriterier som teknologisk modenhet, solid økonomi hos leverandør, mm.

6. ÅPENHET OG KOMMUNIKASJON

NND informerte kort om hvilke konkrete planer som finnes p.t. for å tilrettelegge for åpenhet (se presentasjon) og tok imot innspill. Lukket Facebook-gruppe er opprettet primært for å dele informasjon som også er offentlig tilgjengelig, stille spørsmål om stort og smått, osv. Alt som deles i gruppa kan gjøres offentlig.

Følgende innspill ble notert:

- NND trenger flere folk til å jobbe med kommunikasjon
- NND må være aktive med å informere
- Mer informasjon på websiden
- Ønsker å få tilsendt skriftlig bakgrunnsinformasjon i god tid før møtene
- Offentlige referat fra møtene med referansegruppa
- Ønsker å vite hvilke møter NND har vært på, men ikke behov for møtereferatene
- Nyhetsbrev med jevnlig oppdatering om hva som skjer

7. ANDRE INNSPILL FRA REFERANSEGRUPPA

- Folk vet ikke at røykvarslere er farlig avfall. Det har aldri vært en kampanje om det, og det trengs bedre informasjon rundt det.
- Det bør være mulig for gamle og nåværende IFE-ansatte å fortelle anonymt om forhold de kjenner til.
- Ønsker å møte DSA
- Ønsker oversiktskart med hotspots over anleggsområdene

- Studietur(er). Sverige mest aktuelt, med Studsvik og SKB (Oskarshamn)
- Besøk i Halden-reaktoren
- Ønsker dato for neste møte så snart som mulig

8. DOKUMENTER SOM SENDES UT

Power Point NNDs presentasjon

Power Point Statens prosjektmodell

Power Point-presentation fra Oslo Economics

KVU trinn 2 dekommisjonering

Rapport fra 2016 fra DSA «Utredning av behov for kapasitet til behandling og håndtering av radioaktivt avfall fram mot 2035»